

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Beogradska ul. 22.

ISTRA

Narod koji se odreće ma i jedne
stope krivlju i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dosto-
jan da se nazivlje narodom

POSLEDNJI GLAGOLJAŠI

U preposljednjem broju našega lista donijeli smo kratku bilješku uz jubilej zastupništva pape glagoljaša Vinca Premuda, o čijem je djelovanju prigodom nedavno objavljene 70-godišnjice života poznati publicista Dr. Ivan Bšik donio detaljan prikaz, naročito ističući nekoliko karakterističnih konstatacija, koje su se svakog našeg rodoljubnog javnog radnika bolno dojmile. Konstatirana je naime žalostna činjenica, da naše mlađe svećenstvo sve manje pozna glagoljicu, pa joj i sve manje pažnje posvećuje, iako je ona kroz hiljadu godina bila najjači bedem hrvatstva i slavenszta našega mora i Primorja od Kotora do Trsta.

Mi smo se u nekoliko navrata u našem listu pozabavili zamašnom ulogom koju je odigrala glagoljica u nacionalnom životu hrvatskoga naroda na krajnjim zapadnim granicama Slavenszta. Jubilej nadasvo zaslužnog boreca za glagoljicu papa Vinca Premuda i Baške dajo nam i opet povoda, da podvučemo kako bi osobito danas u nacionalnoj državi, gdje više ni s jedne strane nema zapreke njenom širenju, bilo potrebno, da se mlađi svećenici nastave njome s više ljubavi i zanosu pozabavi.

Na cijelome svijetu od skoro četiri stotine milijuna katolika nijedan drugi narod nije uspio ni stići ni sačuvati privilegije, koji su sačuvali Hrvati, da naime u crkvi smiju vršiti službu Božju u svom narodnom jeziku. Ova rijetka povlastica u crkvi katoličkoj iz osobitih razloga i zasluga podijeljena hrvatskom narodu, bila je kroz hiljadu godina simbol našega Hrvatstva i Slavenszta, etnička značajka naša narodnosti. Zato je ona od svoga postanka bila nišan borbe. A ipak ona je uspjela odhraniti svim navala i uzdržati se do dana današnjega. Znači, da je ona duboko ukorijenjena u duši naroda i da mu je ona i danas, kao što je bila kroz hiljadu godina najjače oružje u borbi za nacionalni opstanak.

Svima našim starijim narodnjacima poznata je žestoka borba, koju su naši narodni svećenici prije pedeset godina bili poveli protiv austrijske vlasti, koja je glagoljicu htjela zatrti. Tko se još ne sjeća velike rasprave u istarskom saboru od 5. studenoga 1897, kada je dr. Fran Volarić sa svojim zastupnicima drugovima Mandićem, Dukićem, Logvinjom, Seršićem, Jenkom i Franjom Plagon uputio na odru predstavniku u obranu glagoljice. Njegov govor bio je jedno ravno duhovito i koncizno historijsko rasprava, s tako detaljnim i točnim podacima, da je sve zapanjila. Argumenti i podaci, koji su bijelodano dokazali da je kroz hiljadu godina u svakom, pa i najzapadnijem srhu od Kotora do Trsta žitvo hrvatski živali, koji se je još od doba Svetih Cirila i Metoda služio u svojim crkvama samo svojim jezikom i pismom, usukuliti su sve protivnike. I kamo sreće, da nam je uspjelo u svim istarskim župama do dana današnjega sačuvati tu rijetku povlasticu. Koliko bi lakše bilo danas narodu našem u duhovnom njegovom životu. Koliku duševnu oljepu bi mi danas u crkvi bila pružila domaća, pa mi i starinska riječ!

U historiji katoličke crkve su pape dalekih iklika kao Hadrijan II, koji ju je prvi odobrio, pa Inocent IV, Urban VIII, Benedikt XIV, Leon XIII, pa i Pijo XI bili su zaštitnici naše glagoljice. Cijenjeni vjerske krijepeosti i silne žrtve hrvatskoga naroda za obranu Kristove vjere, počastili su ga naslovom »antemurale christianitatis«, pa su zato i izlazili ususret njegovim željama u pogledu glagoljice, jer su one bile u saglasju s interesima crkve i vjere. A naši su je narodni popovi čuvali grčevito, jer su znali da je ona naša obrana naše hrvatske nacionalnosti u ugroženim hrvatskim, najbogatije vrela narodne svijesti i prosvijetlosti.

Na sastanku katoličkih biskupa na konferenciji u Zagrebu 27-29 studenoga 1918, kome je predsjednik zagrebački nadbiskup dr. Ante Bauer, bio je prihvaćen jednoglasno zaključak: »da se zamoli Sveta Stolica neka bi pravno, koje neki naši krajevi jedne upotrebe staroslovenskog jezika u sv. misli (po rimskom obredu) uživaju od najstarijih vremena, progledalo odmah na čitavo područje naše države.

Na drugom zboru katoličkih biskupa održanom u Zagrebu sljedeće godine, taj je isti zaključak ponovno primljen i potvrđen.

Ti zaključci međutim nijesu još uvijek provedeni u djelo. Starih odobrenih popova glagoljaša sve je manje, vjeruje, nijesu oni bez razloga tako ljubomorno i tako fanatično zaštitili glagoljicu po hrvatskim crkvama u ugroženim krstvima na krajnjim granicama Hrvatstva. Bila bi od prijedloga potreba, da i mlađe svećenstvo s istim žarom prigrlji i usvoji i proširi tu veliku povlasticu, koju je od svih naroda na svijetu jedino naši hrvatski narod uspio uzdržati i sačuvati kroz 1000 godina.

VPRAŠANJE DOBRUDŽE

Bolgarska pokrajina, ki se vraća materi zemlji

Pred končno rešitvijo manjšinskega spora med Bolgarijo in Rumunijo

Vprašanje Dobrudže, ki so vijeće že vsa povojna leta, je na dobri poti do rešitve. Pogajanja med Rumuni in Bolgari so že skoro v završnem stadiju in pričakovati je, da bodo Bolgari dobili velik del južne Dobrudže. Sovraštvo med Rumuni in Bolgari, ki je nastalo prav zaradi tega vprašanja, bo s tem gotovo končano. Slišilo se celo glasovi po sklenitvi »večnege mirae med obema državama. Mir, posebno pa še »večne«, je odvisen od pravično rešitve tega zamotanega vprašanja.

Današnja Dobrudža tvori, na kratko rečeno, vse tisto ozemlje sedanje rumunske države, ki se nahaja na desni strani reke Donave. Malo niže od Tutrakana se rumunsko-bolgarska meja toči od Donave ter gre v ravni črti točno proti vzhodu in doseže Crno morje med Varno in Balčikom. To je njena južna meja. Zapadno mejo tvori Donava, ki mora zaradi dobрудžanske visoke planote obiti to ozemlje. Pri Galacu se Donava obrne proti vzhodu ter od dobрудžanskega mesta Tulča (Tulcea) toče v znanih treh glavnih tokovih v Crno morje. Severno mejo Dobrudže tvori Donava, na drugi strani reke pa je danes že ruska Besarabija. Dobrudža je torej veza med Rusijo in Bolgarijo.

Zaradi tega svojega položaja ima Dobrudža vsekakor velik pomen, ne samo političnega in gospodarskega, ampak tudi vojaškega. Tu je nalozja razdalja med Bolgarijo i Sovjetsko Rusijo ter obem tuđim najmanjši razdalja med južnimi Slovani ter ostalimi Slovani.

Prav za prav pa je na tem ozemlju še vedno treba govoriti o kontinuiteti slovenskega ozemlja, što so goste bolgarske vasi in naselbino raztresene

po vseh Dobrudži, najveć pa u južni, kjer je njihovo ozemlje še vedno kompaktno. Crnomorska obala je torej še danes skoraj nepretrgano slovenska od neposredne bližine Carigrada. Razen tega je Dobrudža važno zgodovinsko ozemlje. Že za Besarabiju so rekli, da tvori vrata na Balkan. Še bolj pa bi mogli to reći za Dobrudžu. Iz južne Ukrajine preko Besarabije je treba samo prekoraciiti Donavo, pa smo že na snubnem dobрудžanskom ozemlju i na Balkanu. Te poti so se posluževali narodi za časa številnih preseljevanj, ali se šlo čez to ozemlje veliko število ljudstev, ki so še danas na Balkanu ali na ki so se že asimilirali.

Za Bolgare je na Dobrudža zelo pomembno zgodovinsko ozemlje. Tu so bili prvi početki današnje bolgarske države.

Leta 679. se je bolgarski vladar (kan) Asparuh preselil s svojimi vojskai med Slovanske plemena v današnji Dobrudži. Tu je Asparuh v l. 681 ustanovili

prvo balkansko državo

po pogodbi z bizantinskim cesarjem Konstantinom IV.

Grki so njegovu državu imenovali Bolgarijo. Asparuhov glavni stan je bil v Nikocelu (med Braflo i Tulčo).

Pozneje je Asparuh prenesel središće svoje države izven dobрудžanskega ozemlja v Plisko (današnji Šumen med Varno i Ruse). Tu so pred leti točno uzotovili značilne starobolgarske utrdbe.

Toda po tel zgodovinski poti na Balkan so prihajali še drugi narodi, s katerimi so se morali Bolgari boriti. Na Balkan so upadali Pečenezi. Uzi ali Oguzi, Kumani, Tatarsi, Normani in Vlahi. Vendar pa so Bolgari odbržali svojo premoć kot delavci, poljedelci i živinorejci, medtem ko so ostali

li narodi zginili, što pokristijanili in sprejeli njihove šege.

Okoli l. 1345. je zavladal u današnji Dobrudži bolgarski plemić iz kumanskega rodu Balik. Balik je to ozemlje odcepil od ostalega bolgarsko-trnavskege carstva ter ga proglasil za samostojno oblast pod bizantinskim protektoratom.

Po njegovu smrti je zavladal njegov sin Dobrotić.

Svoje prestolnico je imel v Dobruću, zaradi česar je vsa pokrajina pod njegovo oblastu imenovana Dobrudža.

Za njim je nekaj časa vladal sin Ivanko (1387 do 1390), nakar je l. 1400. prišla Dobrudža pod Turke. V dobi turškega ropstva vsa u Dobrudži prebivali Bolgari, Turki i Tatarsi.

L. 1877. se je začela vojna med Rusijo i Turčijo za osvobodjenje kristjanov. V sansteafskemu miru dne 3. marca 1878. g. si je Rusijo veća južno Besarabiju i dala v zamenu Rumuniji severno Dobrudžu do črte Rasova na Donavi i Mankalija pri Crnem morju. Rumuni so se proti temu unrl i parlament u Bukarešti je protestiral,

zakaj jim Rusija jemlje rumunsko zemljo i u daje mesto nje bolgarsko zemljo. Parlament je tuđ sklenil, da ne sprejme Dobrudže »ker u njej prebivalo že od začetka Bolgari«.

Tako so dobili Rumuni proti svoji volji velik del Dobrudže do Silistrije!

Vendar pa so si bili Bolgari in Rumuni vedno dobri prijatelji, kakor to zgodovina navaja, vse do l. 1913.

Že prej so Rumuni sprejemali trgovce i emigrante ter ih naseljevali po rumunskih mestih, čeprav je Turčija protestirala, i sprejeli od pokroviteljstvo bolgarske revolucionarne komitee. Do prveza nasrnatlo je prišlo ob družbi balkanski vojni l. 1913.

Ko je Rumunija nenadoma i zahrbitno navaila na Bolgariju

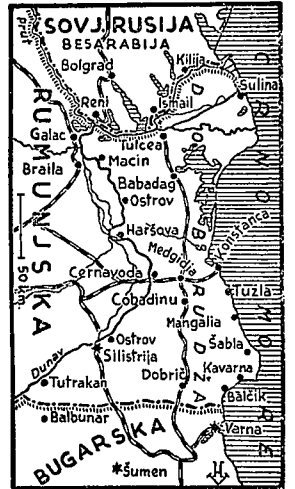
i in iztrgala južno Dobrudžu. Rumunija je to akcijo izvedla brez zasukiga povoda, ko je bila Bolgarija u boju s Turčijo. Bolgarija je prošila za posredovanje ruskega carja. V Petrogradu so se zbrali diplomatski predstavniki Rusije, Avstrije, Nemčije, Francije i Italije, ki so določili, da ima Rumunija pravico samo do Silistrije. Toda Bolgarija se je zapletla u vojno s svojimi zavezniki i Rumunija je zopet izkoristila te okolnosti ter ponovno zavzeła Dobrudžu. V svetovni vojni je Bolgarija zopet osvojila Dobrudžu. 7. maja 1918. je bil sklenjen mir med Rumunijo i centralnimi veselkami južne Dobrudže je pripadala Bolgariji severno na je unravljala četvervezve (Avstrija, Nemčija, Turčija, Bolgarija) u kondominiju.

s 26. septembrom pa je vsa Dobrudža prišla pod Bolgarijo.

Že istega leta je prišlo do preobrata i zmaze antante. Bolgarija je bila na strani premaganih. Po solunskem premirju (29. sept. 1918) je francoski general Franchet d'Esperey zapisal u mirovni protokol, da ostane južna Dobrudža Bolgariji, kakor je bilo to do l. 1913. Toda

rumunski diplomacii se je vendarle posrećilo, da je zadržala to ozemlje zase, kar je bilo otrieno v pogodbi v Neuilly.

Tuđ za Rumune je Dobrudža važno ozemlje, vendar pa nimalo skoro nobenih važnih zoodovinskih stikov s to zemljo. Za Rumune je Dobrudža prehodno ozemlje, po kateri držve zeče s Crnim morjem. Najvažnija je železnica, ki veže Bukarešt i prestopi pri Černi vodi na ozemlje Dobrudže ter gre do Konstancie tuđi petrolejski vod iz rumunskih petrolejskih polj. Vendar pa ima Rumunija indirektno vezo z

morjem po Dunavi. Važna železnica gre tuđ od Tulče, ki leži nasproti besarabski luke Ismail, do Varne.

Vsa Dobrudža obsega 23.262 kv. km. Severna Dobrudža oz. tisti del Dobrudže, ki je od l. 1913. pod oblastu Rumunov, obsega 15.600 kv. km.

Torej obsega lužna Dobrudža 7.662 kv. km.

Dobrudža je geološko prav za prav nadaljevanje bolgarske planote visoke 100-200 m. Klima je kontinentalna s mrazimi zimami i suhim toplimi ljetima. Padavine se sače u malo tekoćih voda, ki se nahajajo u većji množini samo u hribovitom delu. Vendar pa sta se zaradi plodne pućice živinoreja i poljedelstvo velo razvila. Treha je povdariti, da so Bolgari strokovnjaški vrtnari.

Prebivalstvo Dobrudže je znašalo l. 1920 693.319 duš.

Gostota je znašala komaš 30 na kv. km. (Jugoslavija na pr. 56 na kv. km.) To ozemlje na predstavljalo po narodnosti oravi mozaike. Pestra slika narodnosti je sledeća: Bolgari, Rumuni, Rusi, Grki, Armenci, Nemci, Turki, Tatarsi, Cerkesi, Zidie i Cigani i Torej

ii narodnosti živi na tem ozkem pasu ob Crnem morju.

Prav tako je tuđ i religijami.

Po rumunski statistiki iz l. 1930. je bilo našćtih u Dobrudži 183.000 Bolgarov, 83.000 Rumunov, ki so već ali manji raztreseni po vselj državi ter da bi z odsonitvijo lužne Dobrudže nalo pod bolgarsko oblast okoli 100.000 Rumunov. Vendar na je treba pripomeniti, da je iz Dobrudže u zadnjih dveh desetletjih emigriralo u Bolgariju prećisćno število Bolgarov i da se je na njihovo mesto uselilo še većie število Rumunov. Zaradi nezanesljivosti statističnih podatkov pri ljudskom štetju je še danas teško uzotoviti faktično stanje. Rumunska statistika, pa še povrh tega veća za ne preveć sigurno. Številke se većias znatno razlikuju, ene od drugih ter je kontrola zelo otežkoćana.

Bolgarija se je u zadnjih letih vedno pritoževala zaradi slabega postopanja z njeno manjšino u Dobrudži. Rumuni so Bolgare po bolgarskih vesteh u Dobrudži zastopavljali, njih viso dajali kulturnih pravica, ter so se zaradi tega morali tuđ izseljavati. Asimilacija pa je bila posebno huda u mostih, kjer je prej Bolgari niso imeli nikoli većine. Vendar pa so se Bolgari trdno zariili u zemljo ter so kot poljedelci i živinorejci trdno vztrajali na njej.

Vsi Bolgari vseh različnih strank i pokretov se bili edini u tem shvaćenju, da jim vrnejo južno Dobrudžu. Bolgari pravijo, da sega bolgarsko oetnarsko ozemlje prav do meje iz l. 1913. Poleg tega pa predstavljala Dobrudža žitnico Bolgarije. Precej ostra je meja u narodnostnem pogledu med južnim i severnim delom Dobrudže.

Bolgarske zahteve se nanašajo samo na južno Dobrudžu i Bolgari vztrajalo (Nadaljevanje na 2. str.)

NA NAŠ ZADNJI APEL

smo prejeli vrsto odgovorov, da naš poziv ni bil glas vpijoćega v pućavi. Toda

ŠE VEDNO JE VELIKO ŠTEVILU TISTIH

naših naroćnikov, za katere upravićeno upamo, da bodo uredili svoj dolg napram upravi listu. Upoštevujoć današnje teške prilike, u katerih živi tuđi velik del naših naroćnikov, apeliramo, da nam pošljete, če ne morejo vso,

VSJAJ EN DEL ZAOSTALE NAROĆNINE NA RAĆUN.

Prićakujemo, da bodo tuđi oni uvideli naš tešek položaj i nam omogoćili nadaljevanje našega dela.

Ali mora »Istra« prenehati z iz hajanjem?

UBISTVO ALBANSKOG IREDENTISTE

TALIJANSKO SLUŽBENO SAOPĆENJE

Agencija Stefani javlja (12. o. mj.) iz Tirane:

Albansko stanovništvo nalazi se pod dubokim utiskom straha i političkog zločina koji je izvršen na grčko-albanskoj granici. Albanski iredentista Daut Hodža mučki je ubijen na albanskom teritoriju, u blizini granice, u oblasti Čamurija. Njegovo tijelo nadjeno je bez glave. Saznaje se, da su ubice grčki emisari koji su njegovu glavu ponijeli sobom u Grčku. Daut Hodža koji je bio ucićen od grčkih vlasti bio je prije stanovitog vremena primoran da prebjegne preko granice u Čamuriju. Oblasť Čamurija nalaze se s obje strane grčko-albanske granice i proteže se od Jonskog mora pa do Preveze i provincije Janjine.

Agencija Stefani javlja je istog dana: Rinski nadležni krugovi podvlače, da je vijest koju je proširila izvjesna strana propaganda i prema kojoj je došlo do sukoba u sjevernoj Albaniji na albansko-jugoslavenskoj granici, i da su talijanski oficiri, upućeni da umire svijet, bili ubijeni od pobunjenih Albanaca, plod čiste fantazije.

PRED VANJSKOPOLITIČKIM ZAPLETANJE?

Talijanski listovi oštro pišu povodom toga događaja ističući, da to nije prvi incident koji se dogodio na albansko-grčkoj granici. Značajni su, pored ostalog opširniji izvještaji iz Tirane agencije Stefani, koji registrišu članke albanskih listova, u kojima se upravo govori o pomene Grčkoj, neka povede računa o novom položaju

Albanije, koja sjedinjena s Italijom traži da se ne samo obustavi progoni Albanaca u Grčkoj nego s pravom očekuje, da će u skladu sa svojim potrebama Evropske sve stvari biti stavljene na svoje mjesto i tako ostvarene pravde albanske revindikacije.

Zbog potpune slike o ovom nemilom incidentu donosimo grčko službeno saopćenje o ubistvu Dauta Hodže:

U tom saopćenju kaže se, da su od prilike prije dva mjeseca dva Albanca prešla u Grčku i da su prilikom preslušavanja priznali da su u jednoj tučnjavi ubili Dauta Hodžu. Grčka vlada je uhapsila počinitelje zločina i odredila da se povede redoviti sudbeni postupak. Grčka agencija u svom saopćenju zatim veli,

da je talijansko poslanstvo u Atini 25. srpnja e. g. saopćilo grčkom ministarstvu talijanski poslova, da će talijansko ministarstvo pravde u najkraćem roku uputiti zahtjev za izručenje ove dvojice zločinaca.

Zadržavajući dalje u zatvoru spomenute Albance, grčke vlasti čekaju na taj zahtjev za izručenje pa prema tome postupaju. Prema tome, tvrdi atenska agencija, Dauta Hodžu nisu ubili nikakvi grčki emisari, već su ga ubili Albanci u tučnjavi. Isto tako atenska agencija najodlučnije demantira vijesti, da je glava spomenutog Dauta Hodže nošena od sela do sela, i kaže da je to takoder čista izmišlotina.

Tako atenski službeni izvještaj. Konkretno ističemo da su u atenskim diplomatskim krugovima izvještaji, koji su stigli iz Italije i koji prebacuju Grčkoj, da je prekršila neutralnost i korist se veznika dovela do stanovišta, da pretstojte neke akcije.

Radi toga se opaža uzmetrenje zbog konstatacije agencije Stefani, da će Talijani »preduhitritički« svaki pokušaj Engleza da iskrcaju čete u Grčkoj, tim više što nema nikakvih znakova da postoji takva engleska namjera.

Daljnji razvoj događaja zaslužuje najveću pozornost.

NAŠI POKOJNIKI

VLADIMIR DEKLEVA

Dne 8. t. m. je umrl u Ljubljani naš rojak in znani sokolski delavec Vladimir Dekleva, rač. inspektor.

Ze kot deček je telovadil pri tržaškem Sokolu pod vodstvom bratov Nehronjia in Bregantca. vodil pozneje dijaški oddelek in naraščal, na tudi čede in ženski oddelek ter nastopal pri vseh tedanjih prireditvah tržaškega Sokola. Bil je najboljši telovadec. Od leta 1905. do 1910. bil načelnik tržaškega Sokla. Pragi leta 1906. v ljubljanski vrsti leta 1907. je vodil v Zagrebu lastno vrsto, ki se je povzpela na drugo mesto. Na njegovu pobudo se je vršil meseca junija 1. 1909. na Opčinah pri Trstu prvi zlet primorskih Sokolov, ki je pripomogel do razvoja sokolstva ne samo v Trstu in okolici, temveč tudi po ostalih Primorskem. Vse to delo je opravil le z nekaj sodelavci, ki se niso strašili ne truda in ne hojev. ko so morali prav za prav orati ledino na sokolskem področju. Uspehe teh smotrnih naporov je pokazal zadnji nastop tržaške župe dne 12. julija leta 1914. na Opčinah.

Po svetovni vojni se je preselil v Ljubljano in tu nadaljeval svoje sokolsko delo. Vodil je nekaj časa tudi telovadbo na Viču. Naj mu bo lahka zemlatica slovenska!

NA NAŠ POSLJEDNJI APEL

primili smo niz odgovora, koji pokazuju da naš poziv nije bio glas vapijućega u pustinji. No

JOŠ JE UVIJEK VELIKI BROJ ONIH

naših pretplatnika, za koje se opravdano nadamo, da će urediti svoj dug prema administraciji. Shvaćajući da našnje teške prilike u kojima se nalazi i veliki broj naših pretplatnika, mi apeliramo na njih da nam pošlju ako ne mogu cijelu zaostalu pretplatu

BAKEM JEDAN DIO NA RAČUN.

Očekujem namne, da će i oni uvidjeti naš težak položaj i omogućiti nam tako da produljimo u našem radu.

Zar da danas dodje izlaženje lista u pitanje?

POLITIČKE BILJEŠKE

Italija i Jugoslavija

PISANJE BEOGRADSKIH LISTOVA

Posljednjih dana proširene su u inostranstvu razne intrige o namjerama Italije. Na to su reagirali vodeći beogradske listovi značajnim člancima, koje s obzirom na važnost problema, koji se u njima tretiraju, prenosimo zbog informacije.

Tim povodom piše »Politika«:

U jednom dijelu strane štampe pojavile su se izvjesne vijesti sa ciljem da ponute prijateljske odnose između Italije i Jugoslavije. U tim vijestima pridavane su talijanskoj politici na Balkanu, posebno prema Jugoslaviji, izvjesne namjere i ciljevi koji ni u koliko ne bi bili u skladu sa politikom mira koju Italija sprovodi već godinama prema balkanskim zemljama, a naročito ne u skladu sa politikom sankcionisanom beogradskim aktom od marta 1937. godine. Normalni razvoji prijateljskih jugoslovensko-talijanskih odnosa dobijao je vrlo često i u svakoj prilici, kad god je to bilo potrebno potvrdu sa inerođavnih talijanskih i jugoslovenskih novstia, tako da sve ove vijesti moze biti kategorisane samo kao neprozirne intrigiranje onih stranih krugova, koji bi željeli da mir na Balkanu bude poremećen i jugoslovensko-talijanski odnosi pomućeni.

Prije nekoliko dana u talijanskom ministarstvu za narodnu kulturu u Rimu bilo je istaknuto pred predstavnicima strane štampe, da se talijansko-jugoslovenski odnosi zasnivaju na postojećim ugovorima i direktivama, koje je postavio g. Mussolini u svom govoru od 10. juna 1940. godine. Slična obavještenja bila su data još ranije od talijanskih političkih krugova predstavnicima pojedinih njemačkih, mađarskih i bugarskih listova u Rimu. tako da posljednjih dana prevladajućie opći utisak u stranoj štampi da ove tendenciozne vijesti nisu bile izraz nezobavještenosti, već su imale za cilj da poremeće prijateljske odnose između naše dvije susjedne i prijateljske zemlje.

Svako dalje širenje tih netočnih vijesti predstavljaju providnu igru kojoj se suprotstavljaju osnovni interesi oba naša naroda. Izgleda da je izvjeslan dio inostrane javnosti zaboravio da su beogradskim sporazumom jugoslovensko-talijanski odnosi bili konačno upućeni u pravcu realne i plodnošne saradnje između dvije jadranske zemlje.

Jugoslavija i Italija nisu nikada imale potrebu da jedna drugoj budu tako bliske kao od početka sadašnjeg sukoba u Evropi. Na dan ulaska Italije u rat na strani Njemačke — 10. juna ove godine, predsjednik talijanske vlade g. Benito Mussolini svečano je izjavio »da Italija nema namjeru da uvuče u borbu druge narode, sa kojima ima zajedničke granice na kopnu i moru, pa je tom prilikom izričito pomenuto i našu zemlju. Ta izjava vodje talijanskog naroda učinila je najdublji utisak u cijeloj Jugoslaviji. Tom prilikom najbolje se vidjela sva historijska važnost talijansko-jugoslovenskih prijateljskih odnosa, i to ne samo za Jugoslaviju, nego i za cio Balkan, koji je blagodarci ovoj okolnosti ostao pošteđen od ratnih komplikacija.

Jugoslavija ima puno shvaćanje za imperijalne potrebe Italije i za učvršćenje njenog položaja kao mediteranske i svjetske velike sile. To isto shvaćanje Jugoslavija je uvijek pokazivala prema svakom novom razvoju, napretku i usponu talijanskog naroda, pošto joj je on često kroz historiju služio kao ogled i primjer.

Na takvim osnovama izgrađeni odnosi između Italije i Jugoslavije ne mogu se pomutiti intrizama sa strane. Naprotiv, te intrige same su povod da se još više podvuče sve ono što je dosada postignuto razumnom politikom talijanskih i jugoslovenskih državnika i što ostaje da se u budućnosti postigne u korist oba naroda.

»Vreme« donosi članak »Intrige protiv mira na Balkanu, u kojemu kaže: »Talijansko-jugoslovenski odnos je bio određen postavljen na iskrenu prijateljsku osnovu beogradskim aktom još 5. marta 1937. godine. U stvari, i prije toga datuma, taj odnos je bio jasan i prijateljski. I prije

toza datuma Jugoslavija je prema Italiji vodila ne jednu evronsku, nego jednu svoju, susjedsku i prijateljsku, realnu i konstruktivnu politiku. Posljedice te smjele i dosljedne jugoslovenske politike bile su od koristi za cio Balkan, a ne samo za našu zemlju.

Od 1937. godine Italija i Jugoslavija vodile su politiku intimnoga prijateljstva, i to u punome uzajamnom povjerenju. Naša diplomatska aktivnost je naišla u Italiji uvijek na puno razumijevanje. Ona ga nalazi i poslije 1. septembra 1939. godine, pa ga nalazi i danas, Italija ima povjerenje u nas, mi u nju. Mi smo to znali i onda kad je Italija bila neutralna u ovm ratu, zatim i onda kada je bila nezaračena, kao i danas, kad je ona zaračena. U raznim etapama svoje historije za posljednje četiri godine, Italija je u glavnome znala da u nama ima jednog lojalnog susjeda i samu jednocu prijatelja; u raznim etapama svoje historije za to vrijeme mi smo u Italiji vidjeli također jednog prijateljskog susjeda, koji zajedno sa nama dijeli brize o Podunavlju i Balkanu, otklanjajući zajednički sa nama sve ono što bi u tim oblastima moglo da uznemiri duhove ili da potrese sve povjerenja i mirotvorne saradnje.

Medjutim u talijanskom ministarstvu za narodnu kulturu, na konferenciji za strane novinare, dato je 5. augusta e. g. obavještenje u kome se kaže da vijesti kole širi britanska propaganda, o nekome pozivu Jugoslavije na razgovore slično razgovorima vodenim sa Rumunjskom, Bugarskom i Slovačkom u Salzburgu i Rumunjskim u Rimu, ne odgovaraju stvarnosti i da su neosnovane. Odnosi između Jugoslavije i Italije, — kazano je tom prilikom — osnivaju se na postojećim ugovorima, koje je postavio g. Mussolini u svom govoru od 10. juna 1940. godine, i oni se razvijaju normalno.

Pa o čemu se onda radi? Radi se o jednoj providnoj spletki, čiji je cilj da se postigne nepovjerenje, da se zamuti vedra atmosfera na Jadraniu, da se zamajči vidik.

Rim je odgovorio na tu intriku odlučno i jasno. Stara riječ: Roma locuta, causa finita — našla je jednom više svoju potvrdu. Ali, pošto se već radi o Balkanu i o Jugoslaviji, red je da i mi kažemo da nas ove intrige nisu mogle zbuniti i da nas ništa ne može zbuniti. Spjesni da Italiji treba naše prijateljske, kao i njenoj nama, upoznati sa izjavama Ducea i grofa Ciano — koje su definisale to prijateljstvo tako precizno da nam je svaka njihova riječ urezana u pameti — mi vidimo opretnost tih intriga sa stvarnošću i vidjamo koliko je malo veze između želja da se narubi balkanski mir i realnog jugoslovensko-talijanskog interesa da se on održi.

Zato bi se moglo reći da nišije i nikakve intrige ne mogu izmijeniti jugoslovenski stav. Jugoslavija zato ne pridaje nikakav značaj tim intrigama i ona ih odbija sa onom istom indignacijom, sa kojom je to učinila i štampa susjedne i prijateljske Italije!

»Samoudprava«, glavni organ JRZ, pod naslovom »Italija, Jugoslavija i Balkan«, piše ovo: »Italiju i Jugoslaviju« ne razdvaja i ne treba razdvajati ništa, jer je njihov odnos jasan i postavljen na odličnim osnovama jednog u više maha prokušanog prijateljstva. S ove i s one strane Jadrana to je već potvrđeno istina i primjenom političkog načela.

Dalje list veli, da se u jednom dijelu štampe jedne zaračene države disalo, da Italija nije iskren prijatelj Jugoslavije, te da je talijanska javnost na to oštro reaktivirala i demantirala te intrige. Zatim se nastavlja:

»S pravom su se Talijani ogriadili od ovih intriga strane štampe, a mi smo im na tome zahvalni. Za nas je pisanje talijanske štampe dokaz više, da mismo u zabludi. Uz to ono je za nas uimreće, jamstvo više sa talijanske strane. Za nas je činjenica, da s Italijom živimo u prijateljskim odnosima, i da Italijani demantiraju intrigaćki vijesti, koje pokušavaju osporiti tu činjenicu. Smatramo, da tu stvarnost ne mogu oboriti nikakve spletki. Izuzimajući se sa cijelim Balkanom

i Podunavljem iz rata, mi smo zadovoljni što znamo, da Njemačka i Italija žele red u privredni svih država, obuhvaćenih gorjnim nazivima, sigurni, da se ne varamo u našu nadu o obarisanju do. Zato smo realistički produljivati i utvrđivati privredne i političke odnose sa Njemačkom i Italijom, ne obaziruci se ni na kakve intrige, ma sa koje strane one dolaze.

Te su članke beogradskih listova objavljene istodobno, prenijeli u glavnim izdvojenim gotovo svi listovi u Jugoslaviji, a ovo je pisanje registrirala i vanjska štampa, poimeću talijanski i njemački listovi. Rimski dopisnik »Politike« javio je svome listu ovu kraću vijest o dojmu tih članaka u Rimu.

Rim, 10. augusta. »Talijanski listovi — veli »Politika« — objavljuju izvode iz jugoslovenske štampe koja se bavi talijansko-jugoslovenskim odnosima. Naročito pažnja ukazuje se članku »Politike« u kome se prigovara izvornoj štampi da netačnim vestima i informacijama pokušava da poremeti prijateljske odnose između Italije i Jugoslavije. Te vesti očigledno pokazuju da još uvek postoje strane akcije kojima je cilj da poremete mir na Balkanu i pomute odnose između Italije i Jugoslavije.

ODLIKOVANJE NJEMAČKIH I TALIJANSKIH NOVINARA

Nedavno su u Beogradu odlikovana četiri njemačka i tri talijanska novinara. To su Josef Hribovšek-Berg, novinski savjetnik njemačkog poslanstva u Beogradu, koji je odlikovan ordenom Bijeloga orla V. stepena; Dr. Walter Gruber, dopisnik DNE (njemačkog novinskog ureda), Otmär Mertz, dopisnik »Münchener Neueste Nachrichten« i Ernest Ferdinand Gruber, dopisnik lista »Deutsche Allgemeine Zeitung« i »Kölnische Zeitung« koji su dobili orden Sve. Save III. reda.

Od talijanskih novinara odlikovani su Corrado Sofia, izvjestitelj agencije Stefani i lista »Popolo d'Italia«, koji je dobio orden Bijeloga orla, V. stepena; Alfio Russo, dopisnik »Stamper« orden Jugoslovenske krune III. reda, i Gino Tomasiuoli, dopisnik »Giornale d'Italia« i »Piccola« orden Sve. Save III. reda.

PRAVNA I UPRAVNA PREUREĐIVANJE V. GENERALNI GUBERNIJ POLJSKI

Julijski zvezek mesečnika »Nation und Staat, je objavio obširni članak o novi pravni i upravni uređivati poljskega ozemlja, ki je ostal pod njemačko vladu. Poljska generalna gubernija je bila ustvarjena, kakor trdi ta vir, po želji, da bi se popolnoma ločil njemački narodni element od poljskega. Zato je »Kaiser« dočel naj bo to ozemlje namerjano Poljakom.

Poljska generalna gubernija obsega 110.000 kvadratnih kilometrov in štira najst in pol milijona prebivalcev. Toda to niso samo Poljaki, temveč med njimi je okoli dva milijona Židov, razen tega pa so še Nemci, Ukrajinci in drugi. Gubernija se ne vključuje v njemačko državno edinico.

Nemci imajo na tem ozemlju svoja posebna sodišča in svoje posebno pravo, različno od poljskega. Prav tako se smejo njemački otroci vzgajati samo v njemačkih solah. Poročilo pravi, da je poljsko solstvo sedaj boljše nego leta 1930, in v dokaz tega navaja število poljskih šol v Varšavi. Omenjamo se pa seveda samo ljudske šole, nekakvo strokovno, češ da teh potrebuje poljsko prebivalstvo, medtem ko je bila prej tendenca pošiljati vse otroke v gimnazije. Poljskih srednjih šol po tem članku v »Nation und Staat« očitno ni več.

Za žide, ki so ostali v guberniji, se je uvedel poseben red, ki jih loči od ostalega prebivalstva, zlasti nasproti njemaškemu prebivalstvu.

Posebno važnost pripisujejo odredbam, ki jamčijo Nemcem izredno šlašče v poljski guberniji. Oni imajo svoje posebne osobne izkaznice, različne od poljskih. Principielno važen utegče na njemačke šole, nekakvo strokovno, češ da teh potrebuje poljsko prebivalstvo, medtem ko je bila prej tendenca pošiljati vse otroke v gimnazije. Poljskih srednjih šol po tem članku v »Nation und Staat« očitno ni več.

Za varstvo političnih in socialnih pravic njemaških rojakov v guberniji na podlagi nacional-socialističnega svetovnega nazora se je v odredbo od 19. aprila t. l. ustanovila »Skupnost njemaških rojakov« (Volkdeutsche Gemeinschaft). Pojoi za sprejem v to skupnost je njemaška izkaznica, vendar se ne postane vsak imetelj te kartice avtomatično član skupnosti, temveč mora za sprejem šele zarostiti.

ITALIJANSKO-RUMUNJSKO DRUŠTVO ZA ŽELEZNICE

Pod predsedništvom italijanskega senatoria Pietra Puricellija je bilo ustanovljeno italijansko-rumunjsko društvo za gradnjo železnice in cest v Rumuniji. Društvo bo začelo takoj s cestnimi deli na trasi Aleksandrija-Kraiova.

SMRT V AMERIKI

V Clevelandu je umrla v starosti 43 let Roža Fon, rojena v Dreznici pri Kobariidu. Umrla je 8. maja.

MANJINSKI PREGLED

Njemački i talijanski jezik na srednjim školama u Jugoslaviji

Izjava pomoćnika ministra prosvjete novinarima

Pomoćnik ministra prosvjete Boško Bogdanović dao je novinarima izjavu o stanovitim promjenama u učenju živih jezika u našim školama.

Obzirom na kulturne i ekonomske veze između naše zemlje i Njemačke ministar prosvjete odlučio je, da se te veze još i pojačaju

učenjem njemačkog jezika u većoj mjeri nego što je to bilo dosada na našim školama.

Iz tih razloga učit će se njemački jezik u klasičnim gimnazijama, realnim gimnazijama, realkama, učiteljskim i građanskim školama u onoj mjeri, u kojoj se dosada učio francuski jezik.

Isto tako obzirom na sve tjesnije privredne i kulturne veze naše zemlje i Italije...

ministar prosvjete je odlučio, da se talijanski jezik uvede kao obavezan predmet umjesto francuskog i to za sada obzirom na nedovoljan broj nastavnika...

talijanski jezik uvede kao obavezan predmet umjesto francuskog i to za sada obzirom na nedovoljan broj nastavnika...

DOJAM U ITALIJI

Talijanska štampa sa zadovoljstvom bilježi odluku ministra dra Korošca o uvadjanju talijanskog jezika...

STANOVISJE BANSKE VLASTI BANOVINE HRVATSKE

Povodom odluke ministra prosvjete dra Korošca o učenju njemačkog i talijanskog jezika u srednjim školama, Banska Vlast banovine Hrvatske donijet će sama za svoje područje potrebne odredbe.

Banska vlast već prije ministarstva prosvjete pozabavila se pitanjem uvođenja njemačkog i talijanskog jezika na srednjim školama...

jeva, pa je u vezi s tim među ostalim predvidio i uvođenje njemačkog odnosno talijanskog jezika u banovinske srednje škole.

Banska vlast pokazala je ustojalom i do sada puno razumijevanje za potrebe našeg odjela s njemačkim jezicima u pučkim školama u mjestima s njemačkim pučanstvom...

Banska vlast međutim nije stala na tome nego je pošla i dalje, pa zato proučava pitanje osnivanja jedne njemačke gimnazije u Zagrebu.

Kao što ne postoji zapreka za ostvarenje ove namisli, isto tako ne postoje nikakve smetnje da svoje škole ne bi dobile i druge narodnosti...

U ZAGREBU SE OTVARA NOVA MAĐARSKA PUČKA ŠKOLA

Budimpeštanski listovi donijeli su iz Beograda ovu vijest: Mađarska kulturna zajednica za banovinu Hrvatsku održala je u nedjelju posljednje podne u Zagrebu konferenciju mađarskih roditelja...

Obzirom na novu mađarsku pučku školu koja se ove jeseni otvara u Zagrebu u vezi s uredbom Banske Vlasti...

RUSINI U SLAVONIJI GRADE ŠKOLE

Jutarnji list donosi iz Vinkovaca: Agilni Rusini u selu Bikić-dolu, nedaleko Sida koji su inače redom vrlo dobri pristase Hrvatske seljačke stranke...

INTERNIRANI ITALIJANI U FRANCJI IZPUŠČENI

Izpušćeni su bili iz koncentracijskega taborišča iz St. Cirpiena italijanski državljani. Ti su se u kneževini Monako udeležili zahvalne službe božije...

KULTURNA KRONIKA

HRVATSKO DNEVNIK O BIVSEM SLOVENSKOM KAZALIŠTU U TRSTU

Hrvatski dnevnik donio je prošlih dana u svojoj kulturnoj rubrici bilješku o slovenskom kazalištu u Trstu.

Dne 13. srpnja o. g. navršilo je, veli Hrvatski dnevnik, četrdeset godina, što je u Trstu izgorio Narodni dom gdje je davno prestavio Slovensko narodno kazalište.

HRVATSKA STUDIJA O IGU GRUDNU

V 8. zvezku Hrvatske revije je objavljen znani hrvatski pesnik in pripovednik Ivo Kozarčanin literarno studio »O poeziji Iga Grudna«.

O tej zbirki Kozarčanin piše: »Dvanajstura ura« je »v najboljšem smislu besede poezija naših dni, ne glede na stare motive, ki se oglasajo v nji.«

Najmoćnija i najgloblja pesem v tej knjizi pa je po Kozarčaninovim sodbi »Bala naših dni«.

LEP KONCERT V METNEJ ZAVETIŠČU V LJUBLJANI

Ljubljana, avgusta 1940 — Dne 11. t. m. je v mestnem zavetišču za omenogle v Janjevi ulici priredilo delavsko pevsko in podporno društvo »Tabor« pesben koncert.

PRIZNANJE NAŠEM ROJAKU

Za dopisnoga člana »Sloviatskega združenstva« v Soliji je bil imenovan v priznanje prizadevanja za zblizanje Bolgarov in Jugoslovenov naš rojak in zamaniopolitički urednik ljubljanskega »Jutra« dr. Branko Vrčon.

PREKRŠILCI ODREDBA ZA ZATEMNITEV PRED SODIŠĆEM.

Kakor smo je većkrat omenili, italijanske oblasti zelo strogo izvajaju ukrepe glede na zatemetniti naseliše. Posebno pa so te odredbe stroge v mestih.

PROIZVODNJA SLADKORJA U ITALIJI

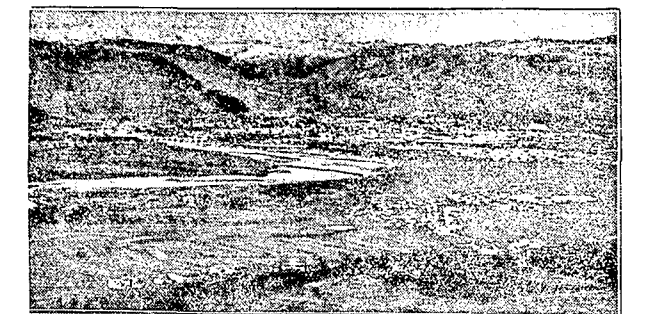
V kampaniji 1941-42 se italijanski tovarne sladkorja obvezano proizvoditi iz sladkorne pese 4.450.000 stotov sladkorja.

ŠOFERJEV PADEC

Trst, avgusta 1940. — Pri nalaženju pohištva na avto se je težje onesrećil Šofer Just Godina iz Komna, star 39 let.

KAZNOVANI MLEKARIJI

Trst, avgusta 1940 — Sodišće v Buzetu je kaznovalo mlekarije Pavietiča Antona, Ugrina Ivana, Kuesa Antona, Križnana Ivana in Ugrina Franca.

GORICA

Primorac J. R. Bole

PISMO IZ PRAGA

Cesto susrećem majku J. R. Bolé-a. U koroti je, sva pogružna u se, u svoju bol. I taj bol je jedina utjeha.

Da je bol utjeha? I te kako! Svaki pravi patnik ponosi se svojom patnjom kao bojničkim ožiljicima rana.

Bol ove samohrane majke nuka me, da napišem nekoliko redaka o njezinom sinu. Po ocu je primorac, Rijecanin, a po majci češ. Rodio se je u Pragu, ali svoje djetinstvo i prvu mladost je proživio na Rijeci i Trstu.

Da je bol utjeha? I te kako! Svaki pravi patnik ponosi se svojom patnjom kao bojničkim ožiljicima rana. Bol ove samohrane majke nuka me, da napišem nekoliko redaka o njezinom sinu.

ozbiljniji češki, kazališni kritik. Sujet »Korabija Jokosafate« zanimljiv je. Na francuskoj trgovačkoj ladji, na kojoj su i kazničnici, putuje lijepa i bogata djevojka.

Pojave, u kojima biju bol ljubav i mržnja, jedinstvene su zbog svoje dramatičnosti, snage i neodoljive strasti.

Majka J. R. Bole-a mi je pričala, kako je autora duboko i teško ranila nepravednost poznatog praškog kritika.

I da dade oduška svom jadu, napisao je vrlo značajnu novelu o G. Verdi-u. Nedavno je u pripovijesti objavio »Češki Slovoe« sa crtežima slikara K. Permana.

J. R. Bolé priča kako su godine 1847. Talijani oduševljeno primili prvu operu Verdija: »O berto ili grof San Bonifaccio«. Milanska opera ne pamti takav trijumf.

tri puta je Verdi gledao u otvoreni grob. Izgubio je ženu i dvoje djece i sam ostao u pustoj i prostranoj kući.

Opera buffa! Treba se smijati, stvarati okričane melodije, pune duhovitosti i lakote. Komponira, mže notu za notom, kao da piše svoju smrtnu osudu.

Verdi je mislio: »Možda će kada čuju ove jadne melodije, osjetiti i molu bol, koja me je bacila u ponore potpune apatije i oćaja.«

Varao se je dočirćena Verdi. Sma je propala. Ljudi su zviždali, smijali se i doacivali mu poruge i psokve.

On je smrtonosno blijed siedo u orkestru i nije odlazio Davila je crna krvata kao stegnuta omća osudjenika.

Vratilo se je kući sam. Svim se njegovim prijateljima i štovateljima izgubio trag. Ni jedan se nije našao, da mu kaže nekoliko riječi utjeha.

U natricijem trenutku uskliknuo je kao i neusporedivi Beethoven: moraji! Eto, to je najiskrenija i najslinčija ispovijest J. R. Bolé-a.

Hoće li i naš zaboravljeni prerano smireni J. R. Bolé? Hoće li nakon propasti smilovati mu se kob? Hoće li traćak svjetlosti da pane na njegov grob?

(Obzor) Božo Lovrić